

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

№4/1

2024

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ 2024 йил, 4/1-сони

Муассис: Самарқанд иқтисодиёт ва сервис ин ститутути

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 2008 йил 31 декабрда
0561-рақам билан рўйхатга олинган.

ЎзР ОАК Риёсатининг 19.03.2017 й., 239/5-сонли қарори билан эътироф этилган

**Тахририят ижодий
жамоаси:**

Бош муҳаррир:

и.ф.д., проф. М.Э.Пўлатов

Бош муҳаррир

ўринбосари:

и.ф.н., проф. Д.Х.Асланова

Масъул котиб:

и.ф.д., проф. М.Қ.Пардаев

Муҳаррирлар:

и.ф.д., доцент Ф.А.Сафаров

PhD, доцент И.М.Пардаева

А.Х.Мингбоев

Техник муҳаррир:

и.ф.н., проф. А.Н.Холиқулов

Корректор:

PhD, доц. С.А.Бабаназарова

Саҳифаловчи:

PhD Х.Н.Очилова

1 йилда 4 маротаба
чоп этилади.

**Ўзбекистон худудида
тарқатилади.**

Тахририят манзили:

140100, Самарқанд шаҳар,
Амир Темур кўчаси, 9-уй,

тел.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

факс: +998(366)231-12-53
эл.почта:

samisiservis@mail.ru

Тахририят кенгаши раиси:

М.Э.Пўлатов – Самарқанд иқтисодиёт ва сервис
институтути ректори, и.ф.д., профессор

Тахририят кенгаши раиси ўринбосари:

Д.Х.Асланова – СамИСИ илмий ишлар ва
инновациялар бўйича проректори, и.ф.н., профессор

Тахрир кенгаши аъзолари:

Б.А.Бегалов – Ўзбекистон Республикаси Президенти
хузуридаги Статистика агентлиги директори, и.ф.д.,
профессор

М.Қ.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.К.Ғоибназаров – и.ф.д., профессор.

М.М.Мухаммедов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Д.Р.Зайналов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Муртазаев – ТДИУ СФ директори, и.ф.д., проф.

М.Р.Болтабаев – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Р.Х.Эргашев – ҚарМШИ профессори, и.ф.д.

И.С.Тўхлиев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

К.Б.Уразов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Қ.Ж.Мирзаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.И.Исроилов – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Г.М.Шодиева – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.Абдукаримов – СамИСИ профессори, и.ф.н.

Р.Қобилов – Самарқанд вилояти ҳокими ўринбосари

С.Н.Тошназаров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Р.Н.Нормахматов – СамИСИ профессори, т.ф.д.

А.Бектемиров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

М.Т.Алимова – СамИСИ профессори, и.ф.д.

З.Дж. Адилова – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Ш.О.Қувондиқов – СамИСИ профессори в.б., иқтисод
фанлари доктори

Л.Н.Халикова – СамИСИ профессори, DSc

Ф.А.Сафаров – СамИСИ доценти, DSc

А.М.Каримова – СамИСИ профессори в.б., DSc

МУНДАРИЖА:

НАЗАРИЯ ВА МЕТОДОЛОГИЯ	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Обид Мамаюнусович Пардаев XXI асрда шаклланган янги иқтисодиётлар таркибида креатив иқтисодиётнинг принциплари турларининг назарий масалалари	5
Lola Nazarovna Khalikova, Shamsiddin Kiyamiddinovich Yuldashev Theoretical views of social protection	10
Ибодулла Ҳасанович Ибрагимов, Лариса Алижоновна Мусабаева Касбий компетенцияларнинг синергетик самарадорлиги	13
ИННОВАЦИЯ ВА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ	
Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев, Бехруз Шарофиддин ўғли Усмонов Инновацион ёндашувлар орқали инсон ресурсларини ривожлантириш ва самарадорлигини ошириш йўллари	17
Меҳрангиз Олимовна Мамаюнусова Инновацион иқтисодиёт шароитида камбағалликни қисқартиришнинг “4ГС моделли”нинг моҳияти ва қўлланилиши	22
САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ	
Хайрулла Qilichovich Qarshiboyev Korrelyatsiya va regressiya tahlilini korxonaning iqtisodiy rivojlanishini bashorat qilish usuli	27
Shahnoza Abdirashitovna Po‘latova Oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida yashil sertifikatlash va ekologik markirovkalash amaliyotini joriy etishning asosiy yo‘nalishlari	32
Gulzira Ikromali qizi Karimova To‘qimachilik sanoati korxonalarining iqtisodiy salohiyatini “yashillashtirish” orqali oshirish	37
ХИЗМАТ КўРСАТИШ ВА СЕРВИС	
Мурод Мухаммедович Мухаммедов, Зарина Муродовна Мухаммедова, Аллаёр Баротович Шакаров Хизматлар соҳасини давлат томонидан тартибга солиш ва қўллаб-қувватлаш – давлат макроиқтисодий сиёсатининг муҳим йўналиши сифатида	43
Marifat Umarovna Xudoyberdiyeva Savdo xizmatlarining ahamiyati va rivojlanishi	49
Nodirjon Begaliyevich Ravshanov Ta‘lim xizmatlari bozorida oliy ta‘lim muassasalari raqobatbardoshligini ta‘minlash	52
Dildora Haydarjon qizi Shaymardonova Qishloq joylarda avtoservis xizmatlari ko‘rsatuvchi subyektlar samaradorligini oshirish	57
Бехзод Абдумаджитович Суюнов Турар-жой кўчмас мулк бозорида баҳолаш хизматлари самарадорлигини ошириш	59
Akram Abduraxmonovich Azizqulov, Akbar Norboyevich Alimov Husayn Voiz Koshifiy ilmiy merosida ovqatlanish etiketining talqini	66
Faxriddin Azimovich Djalilov Xizmat ko‘rsatish sohasida innovatsion faoliyatni amalga oshirish omillari	69

Dildora Haydarjon qizi Shaymardonova – Nukus innovatsion instituti o‘qituvchisi

QISHLOQ JOYLARDA AVTOSERVIS XIZMATLARI KO‘RSATUVCHI SUBYEKTLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Annotatsiya. Ushbu maqolada qishloq joylarida istiqomat qilayotgan aholiga sifatli avtoservis xizmatlarini ko‘rsatishni takomillashtirish va ushbu xizmatlarni taqdim etuvchi subyektlar faoliyatini yaxshilash haqida boradi.

Kalit so‘zlar. Iqtisodiyot, xizmat ko‘rsatish, ehtiyoj, ishlab chiqarish, avtoservis, sug‘urta, transport sohasi,

Kirish: Bugungi kunda mamlakatimizning qishloq joylarida istiqomat qilayotgan aholiga sifatli va qulay sharoitda avtoservis xizmatlarini ko‘rsatish va ushbu sohada faoliyat olib borayotgan subyektlar faoliyatini yo‘lga qo‘yish hamda takomillashtirish uchun yetarlicha chora-tadbirlar ishlab chiqilmoqda. Ammo yaratilayotgan va ishlab chiqilayotgan choralar o‘zini to‘laligicha oqlagani yo‘q.

Xususan, avtoservis xizmatlarini sifatli ko‘lamda ko‘rsatish, sohada faoliyat olib borayotgan subyektlar faoliyatini isloh qilish, qishloq joylaridagi aholining sifatli, qulay hamda arzon avtoservisdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishni ta‘minlab beradi va shakllantiradi.

Qishloq joylarida avtoservis xizmatlarini ko‘rsatish orqali soha subyektlari faoliyatini rivojlantirish orqali, yangi ish o‘rinlarini ochilishi, bandlik darajasining oshishini, u yerdagi aholi shahar joylaridagi xizmatlardan emas, balki vaqti va naqtini tejagan holda sifatli xizmatlardan foydalanishni imkoniyatlarini ochib beradi hamda yo‘lga qo‘yadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi, 2019 yil 18 iyuldagi PQ-4397 son “O‘zbekiston Respublikasi avtomobil sanoatini rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi, 2021-yil 12-maydagi PQ-5113 son “Xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Qarorlari va sohaga tegishli me‘yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda dissertatsiya muayyan darajada xizmat qiladi. Qishloq joylarda aholi bandligini ta‘minlashning agrar bo‘lmagan yo‘nalishlari xorijlik olimlardan Buxenrayder (Buchenrieder G), Dj. Mollers (Mollers, J)larning ilmiy tadqiqotlarida, bozor munosabatlari sharoitida avtomobil va avtoservis xizmatlari bozorining shakllanishi va rivojlanishi, avtoservis xizmatlari sifatini hamda iqtisodiy salohiyatini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar O.D.Markova, N.Ye.Yegorova, S.N.Petrochenkova, I.I.Radchenko, D.I.Lisanovlarning ilmiy ishlarida bayon qilingan.

O‘zbekiston Respublikasida avtoservis xizmatlari ko‘rsatishni rivojlantirish, avtotransport korxonalarida xizmat ko‘rsatish va servis sifatini oshirish masalalari mamlakatimiz olimlaridan T.U.Qodirov., S.K.Salayev, O.M.Umarov, M.M.Qosimov, A.J.Qahhorov, A.A.Abdumavlonov, S.A.Yuldasheva, K.Muxitdinova, Yu.S.Arislanovna, B.B.Xolov, S.M.Obidov, D.E.Saidovlarning ilmiy tadqiqotlarida o‘z aksini topgan.

Tadqiqod metodologiyasi. Ushbu tadqiqodning maqsadi qishloq joylarda avtoservis xizmatlari ko‘rsatuvchi subyektlar samaradorligini oshirish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat. Ushbu sohada faoliyat yurituvchi subyektlari samaradorligini oshirish bilan bog‘liq iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirishga qaratilgan. Tadqiqod olib borish jarayonida ilmiy abstrakt fikrlash, mantiqiy yondashuv kabi usullardan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. Jahonda avtomobillar ishlab chiqarish va ularni ehtiyot qismlar bilan ta‘minlash va asosiy servis xizmatlari ko‘rsatish borasida Germaniya, Fransiya, Angliya, AQSH kabi mamlakatlar katta ulushga ega bo‘lib, birgina Yevropa Ittifoqida 324 mln avtomobillar mavjud. 2023 yilda avtomobillarni ta‘mirlash va texnik xizmat ko‘rsatish bo‘yicha xizmatlar hajmi 825 mlrd AQSH dollarini tashkil etdi, 2024-2032 yillar mobaynida 10,2% yillik o‘rtacha o‘sish sur‘ati saqlanib qoladi. Jahon bozorida avtomobillarga ehtiyot qismlar narxining oshishi va ularni yetkazib berish bilan bog‘liq logistik jarayonlarning murakkablashuvi ushbu mahsulotlarni import qiluvchi mamlakatlarda avtoservis xizmatlari ko‘rsatish infratuzilmasini

tubdan takomillashtirish, ushbu xizmatlarni ko'rsatuvchi subyektlarning iqtisodiy samaradorligini, hamda servis sifatini oshirish zaruratini keltirib chiqardi.

Jahonning ilg'or ta'lim muassasalarida avtoservis xizmatlarini rivojlantirish, avtoservis xizmatlari ko'rsatuvchi subyektlarning iqtisodiy salohiyatini oshirish, mijozlarga sifatli avtoservis xizmatlari ko'rsatish darajasini oshirish, avtomobillar bozorining muqobil energiya manbalariga transformatsiyalashuvi sharoitida ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarga alohida urg'u qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasida qishloq joylarda avtoservis xizmatlari ko'rsatishni tashkil etish va rivojlantirishda kiritilayotgan investitsiyalar tarkibining past rentabelligi, mavjud moddiy-texnik bazasi va texnologik uskunalardan foydalanish samaradorligining pastligi, avtoservis xizmatlarini tashkil etishning progressiv shakllaridan yetarlicha foydalanilmayotganligi, avtoservis korxonalarining xizmat ko'rsatish salohiyati va ko'rsatilgan xizmatlar hajmi va ko'lami o'rtasidagi nomutanosibliklar, hamda avtoservis korxonalarining hududiy joylashtirishdagi mavjud nomutanosibliklar zamonaviy avtoservis xizmatlari ko'rsatishda turli muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Qishloq hududlarida avtoservis xizmatlarini ko'rsatuvchi subyektlar faoliyatini moliyalashtirish, ularni rivojlanishiga ko'maklashish maqsadida quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirish lozim:

–qishloq sharoitida avtomobillarga(yengil mashinalar,qishloq xo'jaligida band tractor,kombayn va h.k) sifatli va arzon avtoservis xizmatlarini ko'rsatish maqsadida faoliyat subyektlariga qisqa muddatli imtiyozli kreditlar ajratish;

–qishloq joylarda istiqomat qilayotgan aholi yashash sharoitini shahar aholi yashash sharoitiga qadar yetkazish maqsadida u yerdagi aynan avtoservis xizmat ko'rsatish sohasida band bo'lgan subyektlar faoliyatini har tomonlama isloh qilish va yetarlicha shart-sharoitlar bilan ta'minlash;

–ushbu sohada faoliyat yuritayotgan subyektlarni kerakli shart-sharoitlar yaratishda to'g'ridan -to'g'ri boshqa mamlakatlardan avtoservis uchun kerakli asbob-uskunalar va jihozlar bilan ta'minlash maqsadida chora-tadbirlar ishlab chiqish; (Bugungi kunda avtomobillarni sotish, sotib olish, shartnomaviy munosabatlar, davlat ro'yxatiga olish yoki chiqarish, sug'urtalash kabi xizmatlarning onlayn muhitga o'tishi bilan qishloq joylarda ushbu xizmatlarni avtoservis korxonalariga integratsiyalashuvi “aholi, avtoservis korxonasi va davlat xizmatlari ko'rsatish” zanjirini qamrab olishni iqtisodiy jihatdan manfaatli bo'lishiga olib keladi)

Avtoservis xizmatlari ko'rsatuvchi subyektlarni tasniflash tizimi raqobat ishtirokchilari mezonini kiritish orqali takomillashtirish taklif etiladi (Bugungi kunda avtoservis xizmatlari ko'rsatishda ixtisoslashgan avtoservis va dilerlik markazlari mavjud talabni to'la qondirish imkoniyatiga ega bo'lmaganligi sababli faoliyat bilan norasmiy shug'ullanuvchi, YaTT shakldagi subyektlar soni ortib borish tendensiyasiga ega. Shu bois sohada raqobat muhiti kuchayib boradi)

Mamlakatimizda aholi daromadlarini oshib borishi, avtomobillar bilan ta'minlanganlik darajasini oshishiga xizmat qilmoqda. 2023-yil yakuniga ko'ra har 100 ta oilaga 23 ta avtomobil to'g'ri kelganligi keyingi davrda avtomobillar ikkilamchi bozorining, hamda aholi tomonidan avtomobillarga turli xizmatlarni ko'rsatishga bo'lgan talabning keskin oshishiga, avtoservis xizmatlari ko'rsatishni nafaqat intensiv usulda, balki ekstensiv rivojlantirishni o'ta dolzarb masalalardan biriga aylantirdi. Avtomobillar ikkilamchi bozorining rivojlanishi va karshering munosabatlarining jadallashuvi, ayniqsa aholi daromadlari nisbatan past bo'lgan qishloq joylar uchun xosligi ortib, bu borada avtoservis xizmatlari ko'rsatuvchi subyektlar samaradorligini oshirishni, mijozlarga zamonaviy avtoservis xizmatlari ko'rsatishni yanada kengaytirishni taqozo qilmoqda.

Xulosa va takliflar: Yuqoridagi fikrlar asosida xulosa qilishimiz mumkinki,qishloq joylarida avtoservis xizmatlarini ko'rsatuvchi subyektlar faoliyatini yanada rivojlantirishni tashkil qilish, soha rivoji uchun qo'shimcha chora-tadbirlar ishlab chiqish, hamda qo'llab-quvvatlashni taqozo etadi.Shu nuqtai nazardan soha rivoji maqsadida quyidagi yo'nalishlarni olib borish muhim ahamiyat kasb etadi;

– qishloq joylarda aholi daromadlari dinamikasi, har 100 xo’jalikka to’g’ri keladigan avtomobillar sonining o’zgarish dinamikasi, avtomobillarning eskirish sur’ati, hamda ikkilamchi bozori dinamikasi omillarining o’zaro bog’liqligiga ko’ra talab hajmi o’zgarishining 2025-2030 yillarga mo’jallangan prognoz parametrlari ishlab chiqish (avtomobillar sonining ko’payishi, amortizatsiya sur’ati, TIF nomenklaturasida avtoehtiyot qismlar dinamikasi avtoservis xizmatlariga talabning oshishiga korrelyatsion bog’liqligi sezilarli darajada $r > 60\%$);

– qishloq hududlarida avtomobillarga servis xizmatlari ko’rsatuvchi korxonalarining tashkiliy-boshqaruv tuzilmasini, ehtiyot qism, aksessuarlar bilan ta’minlash, sug’urtalash va davlat ro’yxatidan o’tkazish yo’nalishida qo’shimcha kompleks xizmatlar ko’rsatishni qamrab olish bo’yicha funktsional jihatdan takomillashtirish taklif etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Mirzayev Q.J., Pardayev M.Q. “Xizmatlar sohasi iqtisodiyoti” O’quv qo’llanma. – T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2014. 384b.
2. Muxammedov M. va boshqalar “Xizmat ko’rsatish sohasi va turizmni rivojlantirishning nazariy asoslari”- S.: Zarafshon 2017.-299 b.
3. Pardayev M.Q., Mirzayev Q.J., Ochilov I.S. Xizmatlar sohasi iqtisodiyoti. O’quv qo’llanma. – T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2014. – 384 b.
4. Pardayev M.Q. va boshqalar. Xizmat ko’rsatish tarmoqlari iqtisodiyoining ayrim muammolari. – T.: “Navro’z” nashriyoti, 2014. – 264 b.
5. Pardayev M.Q. Xizmatlarning ijtimoiy-iqtisodiy tabiati va uni takomillashtirishning o’ziga xos xususiyatlari. Xizmat ko’rsatish, servis va turizm sohalarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. Monografiya. – T.: “IQTISOD-MOLIYA”, 2008.- 285 b.
6. Pardayev M.Q., Pardayeva I.M., Pardayev O.M. O’zbekiston iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotining ustuvor yo’nalishlari. (O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2018 yil 28 dekabrda Oliy Majlisga qilgan Murojaatnomasi asosida). Uslubiy qo’llanma,- Samarqand. 2019. b.105

Д.Шаймардонова Повышение эффективности субъектов, предоставляющих услуги автосервиса в сельской местности Аннотация. В данной статье речь идет о совершенствовании предоставления качественных услуг автосервиса населению, проживающему в сельской местности, и совершенствовании деятельности субъектов, предоставляющих эти услуги. Ключевые слова: экономика, сервис, потребность, производство, автосервис, страхование, транспорт.	D.Shaymardonova Improving the efficiency of entities providing car service in rural areas Abstract. This article is about improving the provision of high-quality car service to the population living in rural areas and improving the activities of entities providing these services. Keywords: economy, service, need, production, car service, health, transport.

УДК: 332.6(075.32)

Бехзод Абдумаджитович Суюнов –Мирзо Улуғбек номидаги Самарқанд давлат архитектура-қурилиш университети докторанти

ТУРАР-ЖОЙ КЎЧМАС МУЛК БОЗОРИДА БАҲОЛАШ ХИЗМАТЛАРИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ

Аннотация. Мақолада кўчмас мулк бозорини баҳолаш усуллари такомиллаштириш йўналишларига доир тадқиқот натижалари акс эттирилган. Жумладан, кўчмас мулк бозоридида илғор хорижий тажрибалар асосида баҳолаш усуллари тадқиқ этиш, кўчмас мулкни харажатлар ёндашуви асосида баҳолаш методологиясини такомиллаштириш йўналишлари тадқиқ этилган. Калит сўзлар: кўчмас мулк, баҳолаш, баҳолаш методологияси, мулкни баҳоловчи кадрлар, баҳолаш усуллари, харажат ёндашувини баҳолаш, инфляция, прогноз, турар-жой кўчмас мулки, баҳолаш самарадорлиги.

Кириш. Жаҳон иқтисодиётининг жадал ўзгариб бориш шароитида, кўчмас мулк объектлари ва мулкый мажмуаларни тақрор ишлаб чиқариш даражаси, мамлакат миллий

ISSN 2091-5187

☞ “СЕРВИС” ☞

Журнал Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти таҳририят
бўлимида нашрга тайёрланди.

20.11.2024 йилда теришга берилди. 05.12.2024 йилда босишга рухсат этилди.
Офсет босма қоғози. Қоғоз бичими 60x84_{1/8}. “Times” гарнитураси. Офсет
босма усули. Шартли босма табоғи 15,76. Ҳисоб-нашриёт
табоғи 13,75. Адади 100 нусха. Буюртма № 0134А/24

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг
матбаа бўлимида чоп этилди.
Лицензия № 025316.
Реестр № Х-119112.

Манзил: Самарқанд шаҳри, Шохрух кўчаси, 60-уй.

© Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, 2024.